

Schelde nieuwsbrief

EEN UITGAVE VAN
HET SCHELDE
INFORMATIECENTRUM
JUNI 1999
NUMMER 19

IN DIT NUMMER

WESTERSCHELDESCHELPEN:
CRÈME DE LA CRÈME

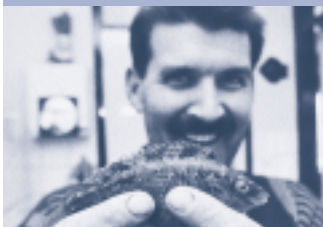
Schelpenwinning in Nederland wordt gereguleerd door nieuwe wetgeving. Dit artikel geeft een beeld van de schelpenwinning in de Westerschelde. **pag. 4**

EEN SPIERING UITWERPEN
OM EEN KABELJAUW TE VANGEN

Hoe ziet de nabije toekomst voor het visbestand in de Zeeschelde er uit? Een gesprek met Paul Vandenabeele, secretaris van de Vlaamse Hoge Raad voor de riviervisserij en van het Visserijfonds. **pag. 6**

OPINIE

Freddy de Rooy, Westerscheldevisser sinds zijn twaalfde: "Het visserijbeleid: te veel beperkingen, te weinig compensatie." **pag. 8**

U krijgt bij deze Schelde-nieuwsbrief het Activiteitenplan 1999 van het Schelde Informatie Centrum.

GGG, KWEL en JRB in het GOG KBR de toekomst langs de Zeeschelde

Wilt u weten wat het koeterwaals in de titel in vredesnaam wil zeggen, lees dan verder. We schetsen hier het toekomstbeeld op natuurontwikkeling voor de langs de Zeeschelde, direct stroomopwaarts van Antwerpen gelegen rivierpolders van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde (KBR). Men wil er met het oog op de veiligheid een gecontroleerd overstromingsgebied (GOG) creëren met natuur als hoofdfunctie, waar een gecontroleerd

gereduceerd getij (GGG) in het noorden en een door kwelwater gevoed (KWEL) gebied in het zuiden is voorzien en waar een grote kudde paarden

en runderen voor 'jaar-rondbegrazing' (JRB) zorgt. Maar waar ook de mens vrije toegang heeft om de natuur aan den lijve te ondervinden.

28 februari 2010

Gazet van Antwerpen

"Nu al weer zo'n tien jaar geleden zag aan de linkeroever van de Zeeschelde en onder de rook van Antwerpen het 600 ha grote natuurgebied van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde (KBR) het daglicht. Het gebied is indertijd in verband met de veiligheid omgevormd tot het belangrijkste gecontroleerde overstromingsgebied langs 't Scheldt. In het noorden is een gecontroleerd gereduceerd getij ingesteld. In het zuiden kwam een wetland tot ontwikkeling dat zijn water ontvangt in de vorm van kwelwater, dat toestroomt uit de hoger gelegen gronden van het Waasland. Uitgestrekte rietvelden, graslanden, wilgenstruwelen en elzenbroekbossen vormen een rijk gestructureerd landschap. Het wordt verder geboetseerd door een grote gemengde kudde paardachtigen en runderen die er het hele jaar door grazen. Hier en daar herinnert een distel of netel nog aan een vroegere maïsakker.

Ondanks de aanvankelijke vrees voor het vervuilde Scheldewater en de bezoedelde omgevingslucht kent dit natuurgebied inmiddels zijn weerga niet en biedt het aan de Antwerpse stadsmens en de Kruibeekse dorpsbewoner en al die het wenst al jaren een unieke gelegenheid om de natuur van dichtbij en in al haar spontaniteit te aanschouwen."

KBR ALS GOG

Na de grootschalige overstromingen langs Zeeschelde en Rupel werd in 1976 besloten tot uitvoering van het Sigma-plan, de Vlaamse tegenhanger van het Deltaplan. De realisatie ervan moet bescherming bieden tegen het steeds stijgende tijwater. Het betreft een driedelig plan, waarvan de creatie van gecontroleerde overstromingsgebieden (GOG's) integraal deel uitmaakt.

Op 2 februari 1994 heeft de Vlaamse regering besloten tot realisatie van het voorlopig laatste en tevens grootste GOG, de gezamenlijke polders van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde. De zeer lage ligging resulteert in een groot bergingsvolume, en de lange over-

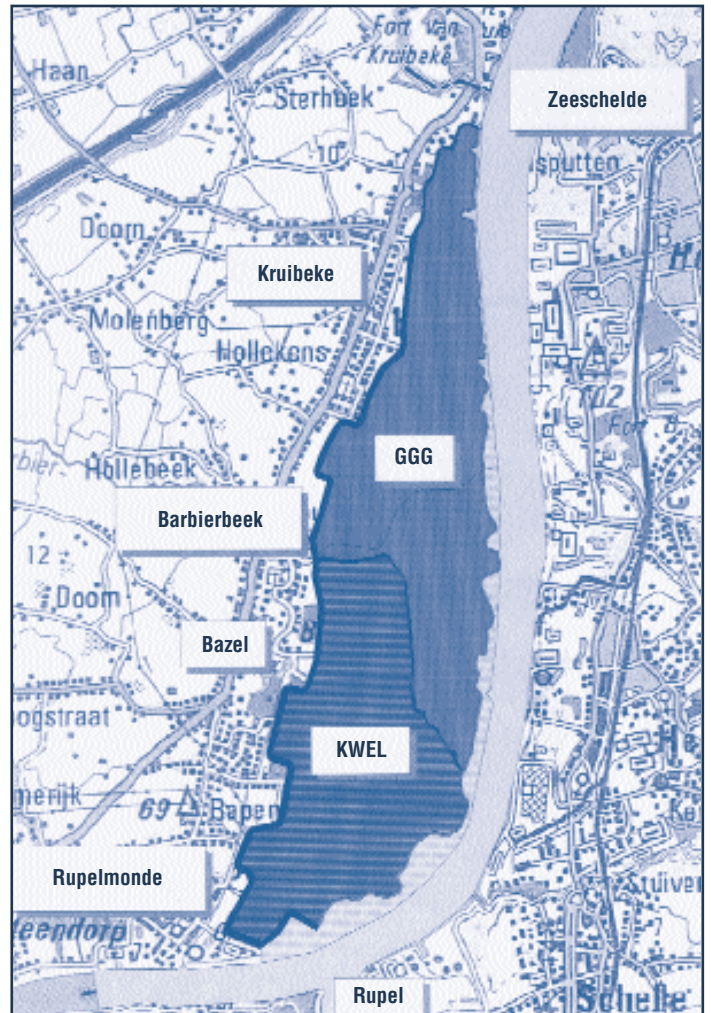
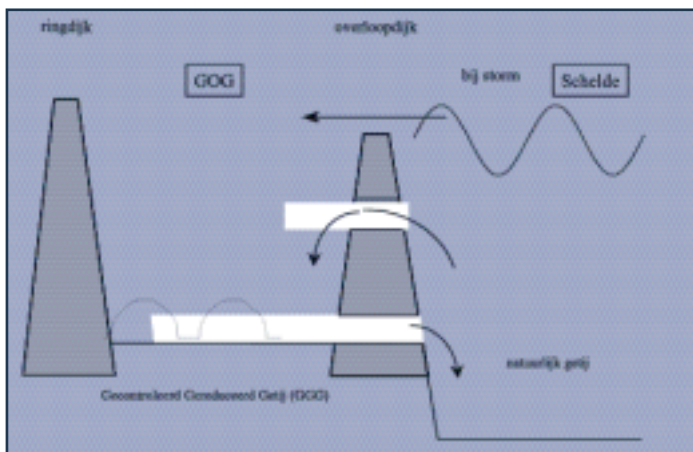
loopdijk langs de Zeeschelde tussen Antwerpen en de Rupelmonding maakt het gebied bij uitstek geschikt als GOG. Als het aan de Vlaamse regering ligt, komt het er dus.

GECONTROLEERD OVERSTROMINGSGEBIED (GOG)

Om bij extreem hoog water het extra volume water dat de rivier te verwerken krijgt, onder controle te kunnen houden en in de bewoonde gebieden gegarandeerde rampspoed te vermijden, werden in het Sigmaplan gecontroleerde overstromingsgebieden voorzien. Het betreft rivierpolders die onbebouwd en laaggelegen zijn en die tijdens stormvloed het overtollige Scheldewater kunnen opvangen. Hiertoe wordt het betreffende gebied aan landzijde voorzien van een hoge waterkerende 'ringdijk', die het wassende water te allen tijde moet tegenhouden, en aan de rivierzijde van een lagere 'overloopdijk'. Voor het GOG KBR heeft de ringdijk een hoogte van 8,35 m TAW (= 6,02 m NAP); de overloopdijk wordt 6,80 m TAW hoog en stroomt uiteraard pas over bij een dergelijk hoog stormtij. Hierdoor wordt stroomopwaarts het getij afgetopt, totdat de polder opgevuld is. Bij laag water wordt het water zo snel mogelijk afgelaten naar de rivier, om het GOG bij het volgende hoogtij opnieuw zijn functie te kunnen laten vervullen.

Dit betekent een in absolute getallen 8,35 m hoge ringdijk onderlangs de dorpskernen van Kruibeke, Bazel en Rupelmonde en een 6,80 m hoge overloopdijk langs de rivier. De af en toe, en vooral in het winterhalfjaar, optredende overstromingen hebben in de al gerealiseerde GOG's weinig impact. Deze rivierpoldergebieden zijn en waren vrijwel zonder uitzondering boomloze kleiige vlakten, integraal in gebruik als landbouwgebied. Het GOG-regime verhindert er het landbouwkundig gebruik (hooi- en weilanden,

Schema van een GOG met GGG

Kaart natuurontwikkelingsscenario

geen akkerbouw) niet. Voor Kruibeke-Bazel-Rupelmonde (KBR) ziet de toestand er echter anders uit. KBR is veel groter dan de overige GOG's en vertoont een veel rijker geschakeerd landschap met kreken, laaggelegen elzenbroekbossen, bomenrijen, graslanden en akkers met een centrale, met Amerikaanse eik beboste, hoger gelegen zandlemige donk. De Zeeschelde is ter hoogte van KBR nog licht brak, waardoor bij overstrooming met rivierwater een zekere verzilting van de poldergronden zou kunnen optreden en er problemen zouden kunnen rijzen voor landbouw. Het gebied heeft bovendien een grote recreatieve betekenis: het trekt wekelijks grote aantallen wandelaars en fietsers uit de wijde omgeving. De biologische waarde ging er de laatste decennia echter

wel achteruit. Zo verloor het gebied soortenrijke dotterbloemgraslanden en moeras-spirearuigten ten voordele van soortenarme graslanden. Verschillende elzenbroekbossen werden omgezet in populierenaanplanten. De hoge natuurpotenties gecombineerd met de relatieve ongeschiktheid voor landbouw en het belang als recreatieve aantrekkingspool, veroorloven de overweging aan het nieuwe GOG natuur als hoofdfunctie te geven.

TOEKOMSTNATUUR IN VLAANDEREN: GROTE EENHEDEN NATUUR

Ideeën over het toekennen van de hoofdfunctie natuur aan het gebied lopen parallel met de veranderende visie op de ruimtelijke ordening in Vlaanderen. Een van de belangrijke evenementen van de laatste jaren is de ontwikkeling van

het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV), waarin onder andere meer ruimte voor natuur is voorzien. In het nieuwe Decreet op het Natuurbehoud van 21-10-1997 is dan ook de ontwikkeling van een Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) met Grote Eenheden Natuur (in Ontwikkeling) en Natuurverwevingsgebieden prioriteit nummer één. Maar aangezien de grootste natuurreservaten in Vlaanderen niet meer dan enkele honderden hectaren groot zijn, is het te begrijpen dat zogenaamde Grote Eenheden Natuur in de praktijk moeilijk te realiseren zullen zijn. Een ongeveer 600 ha groot, vrijwel onbebouwd gebied, zoals KBR, leent zich hiervoor bij uitstek.

NATUURTOEKOMST VOOR KBR

Met een beeld voor ogen van één groot natuurgebied waar spontane processen landschapbepalend zullen zijn, hebben het Instituut voor Natuurbehoud en het bureau Stroming een globaal natuurontwikkelingsscenario opgesteld. Een tweedeling van het gebied levert twee compleet verschillende watersystemen. In het noorden is een circa 300 ha groot gebied voorzien, dat onder invloed van het getij staat en dus bevoloed wordt met Scheldewater. Wegens de lage ligging van de polder moet het getij gecontroleerd worden door de tijcurve te reduceren. Dit gebied wordt

verder nog gevoed door het instromend water van de Barbierbeek. Deze belangrijke waterloop dient als afwatering voor een ongeveer 4400 ha groot stroomgebied. In het zuiden wordt een ongeveer even groot gebied door kwelwater (KWEL) gevoed. Dit geeft een heel andere grondwaterkwaliteit en kleinere grondwaterschommelingen dan in het getijdengebied. Het zuidelijk gebied herbergt de belangrijkste huidige natuurwaarden (elzenbroekbossen). Het hele gebied wordt jaar rond begraaasd (JRB) door een gemengde kudde halfgedomesticeerde paarden en runderen (bijvoorbeeld Konik en Gallo-way). Ze worden daarbij niet gehinderd door afrasteringen of andere kunstmatige perceelsgrenzen.

DE MENS VRIJ IN DE NATUUR

Een essentieel onderdeel van het scenario is de vrije toegankelijkheid van het gebied voor wandelaars. De mens moet zich kunnen vereenzelvigen met dit stuk natuur en niet belemmerd worden door te veel verbodsbepalingen en regelgeving. De grootte van het gebied en de plasdrasheid van het grootste deel ervan garanderen dat voldoende ruimte overblijft voor ongestoorde, ongerepte natuur. Op basis van dit scenario is getracht een inschatting te maken van wat dit zou betekenen voor de levende natuur:

- In het noordelijke getijdengebied wordt verwacht dat schorvegetaties typisch voor het zoetwatergetijdengebied zich zullen ontwikkelen, met pioniersvegetaties, ruigtekruidengemeenschappen, riet- en biezenvelden, wilgenvloedstruweel en -bos. De begrazing zal echter plaatselijk graslandachtige biotopen doen ontstaan.

Schelde stromen; water dat zeker nog aan kwaliteit zal moeten winnen, wil het toegang mogen krijgen tot KBR. Vanuit het natuurbehoud wordt echter gehoopt dat de realisatie van een groot integraal natuurgebied langs de Zeeschelde, waarin mens en natuur harmonieus met elkaar verweven zijn, in KBR tot leven zal komen. (MH)

Konik-paarden

- In het zuidelijke, kwelgevoede gebied zullen de elzenbroekbossen grotendeels blijven bestaan, terwijl iets drogere gebieden zullen evolueren naar rijker gestructureerde graslanden met lokale struweelvorming. De voormalige akkers zullen onder invloed van de grote grazers evolueren naar graslandachtige biotopen. Het landschap zal een intense evolutie doormaken, waarbij vooral de scherpe grenzen zullen wegvallen. Ze zullen plaatsmaken voor een rijkgeschakeerd halfopen landschap met biotopen, die zich onderscheiden door verschillen in vochtigheid, voedselrijkdom en begrazingsdruk.

De toekomst zal uitwijzen of de Gazet van Antwerpen ooit het op pagina 1 'geciteerde' krantenbericht zal kunnen publiceren. Voordat het geschreven wordt zal in ieder geval nog heel wat spreekwoordelijk water door de

Voor meer informatie:
Instituut voor Natuurbehoud
Ministerie Vlaamse Gemeenschap
Kliniekstraat 25
B-1070 Brussel
Tel. +32 (0)2 55 81 825

Stichting ARK
Delphine De Hemptinne
Monterreystraat 28
B-9000 Gent
Tel. +32 (0)9 22 06 548

GECONTROLEERD GEREDUCEERD GETIJ (GGG)

Wanneer in de relatief laaggelegen polders van Kruibeke-Bazel-Rupelmonde een getijdengebied met slikken en schorren tot ontwikkeling moet komen, dient het grote hoogteverschil tussen eb en vloed in de Zeeschelde (ter plaatse gemiddeld 5,30 m) gereduceerd te worden. De Schelde gewoon vrij spel geven betekent de creatie van een permanent wateroppervlak. De polder zou bovendien niet meer functioneren als GOG. Technisch is dit GGG realiseerbaar door het installeren van sluizensystemen in de overloopdijk, waardoor een sterk gereduceerd getij met een tijslag van 0,5 tot 1 m geïntroduceerd wordt. Variatie in de plaatsing van de sluizen in de overloopdijk zorgt voor de springtij-doodtijcyclus.

Crème de la crème

In de Waddenzee en de Zeeuwse Delta worden schelpen gewonnen. Deze worden vooral gebruikt als bouwgrondstof, maar vinden ook hun bestemming in de voederindustrie. Doordat schelpen zeer specifieke en gunstige eigenschappen hebben, neemt de vraag ernaar toe. Maar de winningsmogelijkheden hebben beperkingen, mede door strengere (milieu)wetgeving. In 1998 verscheen daarom de Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning van het Nederlandse Ministerie van Verkeer en Waterstaat. De komende jaren vormt deze nota de basis voor de toewijzing van winplaatsen en quota aan de schelpenwinners. Dit artikel geeft een beeld van de schelpenwinning in de Westerschelde.

BUSINESS

Schelpen hebben zulke specifieke eigenschappen, die nauwelijks door andere producten in zich verenigd worden, dat ze een succesproduct zijn. Ze kennen dan ook vele toepassingen en vertegenwoordigen een groeimarkt (zie kader). Maar als economische activiteit is de schelpenhandel toch klein te noemen. Naar schatting werken er in Nederland slechts 350 mensen in deze bedrijfstak. Het gaat dan ook maar om enkele bedrijven. Eén daarvan is Van der Endt-Louwerse B.V. te Yerseke. Dit bedrijf is het enige dat in de Delta actief is, de overige bedrijven winnen schelpen vooral in en rond de Waddenzee. In de Delta worden schelpen gewonnen in de Voordelta, de monding van de Oosterschelde en de Westerschelde. De Westerschelde voorziet daarbij gemiddeld voor tien procent in de jaarlijkse totale landelijke productie en bijna de helft van de productie in de Delta.

BELEID

Voor het winnen van schelpen zijn vergunningen nodig, in elk geval op grond van de Ontgrondingenwet, en eventueel de Natuurbeschermingswet. Door de toegenomen vraag naar schelpen én recente aanscherpingen van de voorwaarden (in de vergunningen) was er behoefte aan een herformulering van het schelpenwinningsbeleid. In december 1998 verscheen daarom de Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning. Deze nota vormt de basis voor het schelpenwinningsbeleid tot 2002. Tot dan zal het beleid geëvalueerd worden. Indien er geen aanpassingen nodig zijn, zal het beleid tot 2010 gelden. Tot voor kort mocht Van der Endt-Louwerse nog onbeperkt schelpen winnen in de Westerschelde. Volgens het nieuwe beleid mag het bedrijf er nu jaarlijks 40.000 m³ winnen. Hoewel deze hoeveelheid de natuurlijke aanwas aan schelpen in het gebied (ca. 7000 m³) ruimschoots overtreft, wordt aangenomen dat de voorraden fossiele schelpen in de bodem van de Westerschelde zo gigantisch groot zijn, dat er nog tot in lengte van jaren schelpen gewonnen kunnen worden.

DUURZAAM

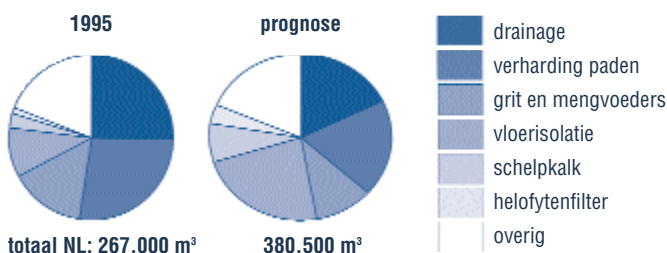
Een belangrijk uitgangspunt voor het beleid is, dat er sprake is van een zo duurzaam mogelijke schelpenwinning. Duurzaam slaat hierbij op een zo goed mogelijke afweging van de verschillende belangen,

bezien vanuit zowel economische, ruimtelijke, sociale als milieu-invalshoeken. Dit resulteert er bijvoorbeeld in dat er in totaal in Nederland niet méér schelpen worden gewonnen dan er door natuurlijke aanwas bijkomen. Er wordt daarbij niet strikt per watersysteem gekeken. Gevoelige of zeer waardevolle (delen van) gebieden worden bijvoorbeeld van schelpenwinning uitgesloten, terwijl in andere gebieden (bijvoorbeeld de Westerschelde) ter compensatie méér schelpen mogen worden gewonnen. Over de directe ecologische gevolgen van de schelpenwinning is niet echt veel in detail bekend. Het beeld is, dat de schelpenwinning zich op een zeer beperkte oppervlakte afspeelt en dat de winplaatsen in biologisch opzicht relatief arme locaties zijn. Per saldo wordt daarom verwacht dat de ecologische gevolgen van de schelpenwinning marginaal zijn. Mogelijk zullen de ecologische gevolgen van de winning onderwerp van extra studie worden tijdens de komende evaluatieperiode.

ZUIGEN

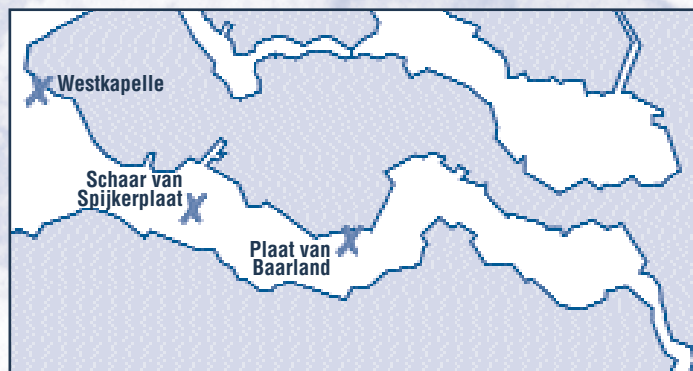
Vrijwel alle schelpen in de handel worden met behulp van steek- of sleephopperzuigers van de bodem van zoute wateren gezogen. Alleen langs de Hollandse kust vindt plaatselijk winning met de hand op het strand plaats. Met sleephopperzuigers wordt langzaam varend baansgewijs de

Schelpen kennen vele toepassingen. De meeste schelpen past men toe bij de drainage van landbouwgronden en bij de verharding van paden. Ook voor de fabricage van grit en als bestanddeel van mengvoeders wordt een flink deel van de gewonnen schelpen gebruikt. Een beperkt deel vindt zijn weg in de productie van schelpkalk of wordt toegepast in helofytenfilters (voor waterzuivering). Een relatief nieuwe toepassing is isolatie onder vloeren. Deze neemt een hoge vlucht. In wat mindere mate zullen ook de toepassing in helofytenfilters en de fabricage van schelpkalk toenemen. Met deze groeimarkt zal de totale jaarlijks gewonnen hoeveelheid schelpen flink kunnen toenemen (in het taartdiagramm geprognosticeerd voor 2010).

Ms. Eemshorn, het schelpenwinnings-schip in de Westerschelde

Actuele winplaatsen in de Westerschelde

bovenlaag van de schelpenbanken afgezogen. Steekhopperzuigers liggen doorgaans stil, waarbij ze kuilen in de schelpenbank zuigen, om daarna tien à twintig meter te verkassen.

Het winningsschip van Van der Endt-Louwerse zuigt schelpen vanaf een diepte van 5 meter onder NAP, tot een diepte van 25 meter. De opgezogen schelpen worden aan boord met zeven zo veel moge-

juist door die nabehandeling op de locatie in Yerseke. De bedrijven in het noorden verkopen de gewonnen schelpen zonder verdere behandeling.

SCHONE EN KLEISCHELPEN

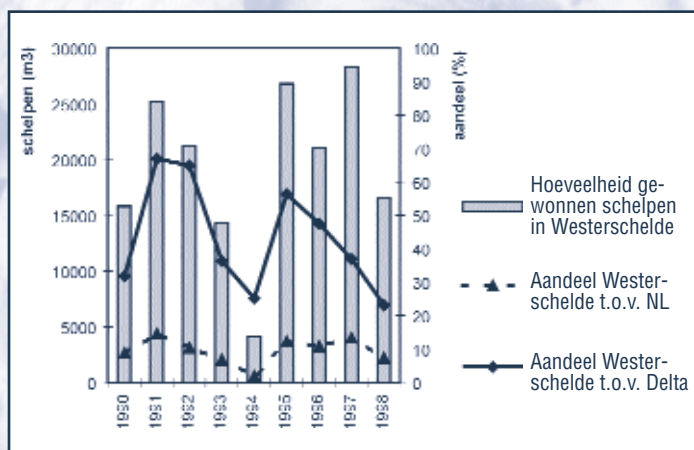
In de Westerschelde wordt voornamelijk op drie locaties gewonnen: in het Oostgat bij Westkapelle, in de Schaar van Spijkerplaat direct ten noorden van de Hooge Platen en bij de Plaat van Baarland.

Baarland worden kleischelpen gewonnen. Dit zijn schelpen waaraan na het winnen nog klei blijft kleven. Deze schelpen zijn alleen geschikt voor het verharden van paden. De klei heeft de gunstige eigenschap dat die het schelpengruis op het pad (vast)houdt.

CRÈME DE LA CRÈME

De gewonnen schelpen in de Westerschelde bestaan voor een groot deel uit kokkels. Op de winplaats bij Westkapelle zitten er ook veel strandschelpen (*Spisula's*) bij. De schelpen zijn meestal fossiel, zo tussen de 10.000 en een miljoen jaar oud. Deze schelpen, zowel de schone als de kleischelpen, hebben een belangrijke commerciële eigenschap. Ze zijn crèmekleurig, terwijl de schelpen uit de Waddenzee grijs- of blauwachtig zijn. De consument verkiest de lichter getinte schelpen: ze zijn mooi-

er op de schelpenpaden en duivenhouders bijvoorbeeld kopen liever crèmekleurig grit voor hun vogels. Een onvermoeude kwaliteit van de Westerschelde dus! (ES)

Omvang van de schelpenwinning in de Westerschelde (de dip in 1994 is veroorzaakt door het zinken van het winningsschip!).

lijk van zand en water gescheiden. Als het laadruim vol is, zet het schip koers naar de haven, waar de schelpen worden gelost en met vrachtwagens naar de fabriek in Yerseke worden gebracht. In de fabriek worden de schelpen veredeld: gespoeld, gesorteerd, gezeefd en gedroogd. Een deel wordt gebroken of vergruisd, al naar gelang de toepassing. Overigens onderscheidt dit bedrijf zich van de andere schelpenproducenten

De eerste winplaats, in het mondingsgebied van de Westerschelde, is de belangrijkste. Hier en in de Schaar van Spijkerplaat worden zogenoemde schone schelpen gewonnen: deze schelpen komen zonder aanklevende grond naar boven. Deze zijn het waardevolst, omdat ze voor de meer hoogwaardige toepassingen kunnen worden gebruikt (bijvoorbeeld vloerisolatie, voederindustrie, gritfabricage en drainage). Bij de Plaat van

Nadere informatie over de beleidsmatige kant van schelpenwinning in de Westerschelde:

Rijkswaterstaat Directie Zeeland
Drs. C. Storm
Postbus 5014
4330 KA Middelburg
tel. +31 (0)118 686271

De gegevens in de figuren zijn afgeleid uit de Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning.

De gegevens van 1998 zijn verstrekt door Van der Endt-Louwerse B.V.

Deel van de schelpenverwerkingsfabriek te Yerseke

Een spiering uitwerpen om een kabeljauw te vangen – misschien te vroeg?

Wij gingen op pad om Paul Vandabeele, secretaris van de Vlaamse Hoge Raad voor de riviervisserij en van het Visserijfonds een aantal vragen te stellen.

HOE ZIET U DE ONMIDDELLIJKE TOEKOMST VOOR HET VISBESTAND IN DE ZEESCHELDE?

Mijn verwachtingen zijn hooggespannen. Ze zullen pas ingelost worden als de veel te laat opgestarte zuivering van Brussel (1 miljoen inwoners) op kruissnelheid komt. Ik vrees dat dit pas na 2005 zal zijn. Maar daarna mag je een nooit geziene ontwikkeling van bepaalde vissoorten verwachten.

De terugkeer of vorming van stabiele populaties anadrome¹ vissen zoals zalm, zalmforel en steur is uitgesloten. Die waren er immers nooit. Wel zullen Maaspopulaties via het Albertkanaal en de Beneden-

Zeeschelde migreren. Dit wordt dan echter niet bepaald door de kwaliteit van het Schelde-ecosysteem, maar door dat van het Albertkanaal en de Maas. Maar massaal zullen deze vissoorten nooit aanwezig zijn.

Op basis van de recente gegevens verwacht ik in de periode 2000-2010 vooral een kwantitatieve toename van de aanwezige resistente soorten. Voor de Boven-Zeeschelde is dat bot, paling, karper en blankvoorn, terwijl in de Beneden-Zeeschelde paling, grondel, bot, haring, snoek-

van het visbestand zal na 2005 meer en meer bepaald worden door aanwezige natuurlijke structuurkenmerken. Er kunnen niet genoeg natuurvriendelijke oevers, ondiepe zones, slikken en schorren zijn. Er zullen paaiplaatsen gecreëerd moeten worden. We denken hier aan een bijkomende functie voor de gecontroleerde overstroomingsgebieden. Een verlaagde dijk maakt zeer intens contact mogelijk tussen de rivier en de alluviale vlakke. Een tweede conclusie is de noodzaak van inzicht in het

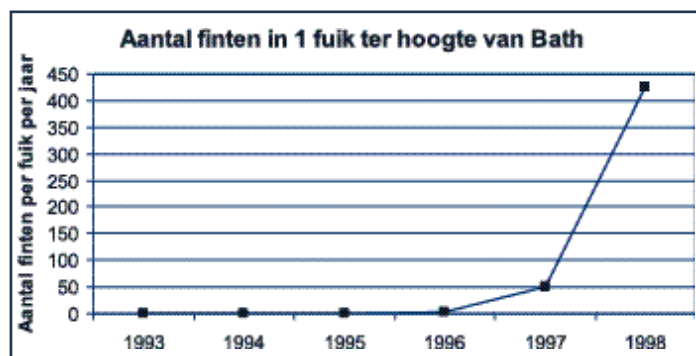
Paul Vandabeele

VRIJE VANGST VOOR VLAMINGEN EN NEDERLANDERS TUSSEN ANTWERPEN EN VLISSINGEN?

20 mei – Besluit van de Vlaamse Executieve tot uitvoering van de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij.

Artikel 3: *“Krachtens het reglement van 20 mei 1843 houdende het verdrag van 19 april 1839 betreffende de visserij en de vishandel, wordt een vergunning verleend aan iedere inwoner van het Koninkrijk België of van het Koninkrijk der Nederlanden, wie wil vissen in de Schelde beneden Antwerpen, van de lijn af welke verondersteld wordt getrokken te zijn van de ene oever van de stroom naar de andere, op de punten waar de beide aanlegplaatsen voor de overvaart van Antwerpen naar het Vlaams Hoofd gelegen zijn.”*

Aantal finten per fuik per jaar. Peeters, B., Maes, J. & Ollevier, F. (1999) – Opvolging van het visbestand van de Zeeschelde aan de hand van fuiken. Studierapport in opdracht van VIBNA, pp. 30.

baars en mogelijk ook spiering het meest zullen voorkomen. De omvang van het herstel

visbestand. Het deskundig plaatsen van een beperkt aantal fuiken op een tiental locaties gedurende twee maanden per jaar moet volstaan om een goed beeld te krijgen van het visbestand. Duur kan dit niet zijn, maar het moet wel professioneel gebeuren en over een lange periode worden volgehouden.

WIE VIST ER OP DEZE VISSSEN?

Er zijn dagjesvissers die een lijntje uitwerpen en er zijn er

die eerder de professionele visvangsttoer op gaan door het leggen van fuiken. Er is zelfs regelmatig een ankerkuilvisser en boomkorvisser actief op de Schelde tussen Antwerpen en de Nederlandse grens. Op het ogenblik schatten we het aantal fuiken op de laagwaterlijn rond de 150. Dat komt neer op een equivalent van 30 vissers. Er is echter de laatste jaren slechts een tiental vergunningen afgegeven. Tweederde van de fuiken is illegaal. De jaarvangst aan commerciële vis voor alle fuiken samen wordt geraamd op minstens 20 ton per jaar. De jaarvangst met één ankerkuil is goed voor 115 ton per jaar, voornamelijk haring en sprout en in de zomer ook paling. Voor één boomkor wordt de vangst geschat op 40 ton garnalen per jaar met bijvangst van kabeljauw, wijting, tong en bot.

EN DE NABIJE TOEKOMST?

De kraamkamerfunctie van de Zeeschelde en de ontwikkeling naar een evenwichtig ecosysteem zijn momenteel moeilijk in overeenstemming te brengen met een verdere ontwikkeling van de beroepsvisserij.

Vanuit de regelgeving moeten de verschillende belanghebbenden rond de tafel gebracht worden.

Dit zou moeten leiden tot het opstellen van een sluitende wetgeving op alle niveaus. Mijn persoonlijke voorkeur voor dit gebied is onmiddellijk de natuurlijke ontwikkeling zo veel mogelijk haar gang laten gaan, de monitoring van het

visbestand uitbouwen en ondertussen de wetgeving aanpassen, zodat de huidige visbestanden beter beschermd worden. Op termijn kan dan eventueel beroepsvisserij toegestaan worden mits de quota in acht worden genomen.

Het is mijn wens dat de fint – bij ons meivis genoemd, die echt aan zijn opmars is begonnen en een duidelijk signaal is voor het herstel van het Schelde-ecosysteem – mag fungeren als een indicator voor de ontwikkeling van het visbestand van de Zeeschelde. Maar voorlopig is het nog niet echt het moment voor het uitwerpen van een spiering om een kabeljauw te vangen. (LH)

MEER LEZEN OVER

DE VISSTAND IN DE SCHELDE

'Vis in de Zeeschelde: terug van weggeweest.' Dit was de titel van een artikel over het huidige visbestand in de Zeeschelde in de Schelde Nieuwsbrief nr. 12 van september 1997. In maart 1996 verscheen een eerste studie in opdracht van de afdeling Bos en Groen 'Ontwikkelingsplan voor de visserij op de Schelde beneden Gent.' Een tweede studieopdracht 'Opvolging van het visbestand van de Zeeschelde en de bijhorende overstromingsgebieden' verscheen in mei 1998.

Een nieuwe paper 'Opvolging van het visbestand van de Zeeschelde aan de hand van fuiken' in opdracht van VIBNA2 werd uitgevoerd van maart tot oktober 1998. Deze studies wijzen op de aanwezigheid en de ontwikke-

ling van tientallen vissoorten in een gebied dat begin jaren negentig nog zo goed als visloos was.

Voor meer informatie:

Ir. Paul Vandenabeele
Afdeling Bos en Groen

Ferrarisgebouw

Emiel Jacqmainlaan 156, bus 8,1000
Brussel

Tel. +32 02 5538150

Fax +32 02 5538105

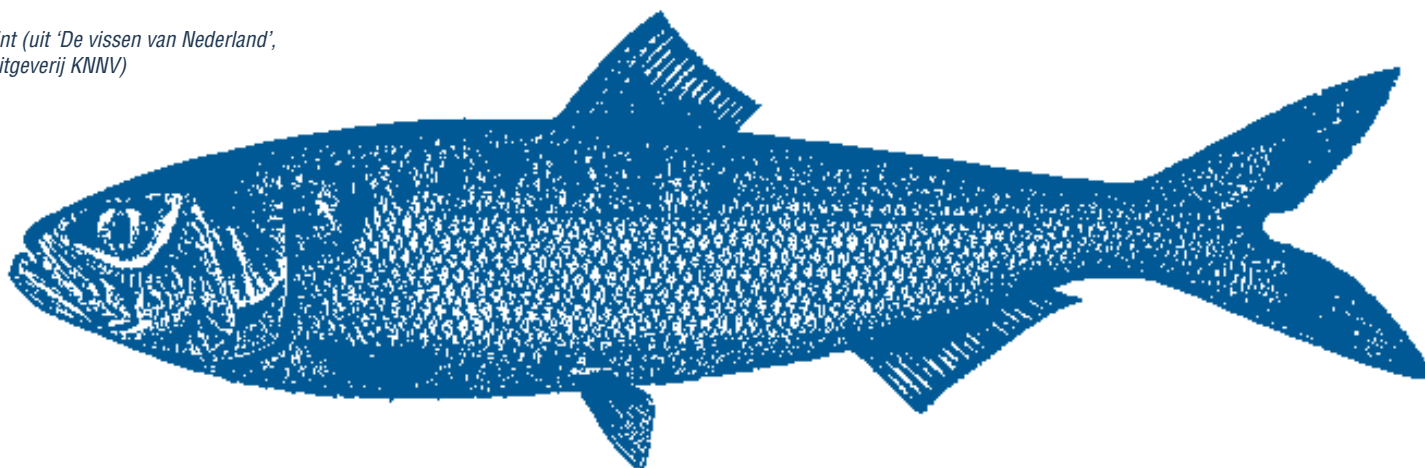
E-mail:

paulej.vandenabeele@lin.vlaanderen.be

Noten

1. Anadroom: vanuit de zee een rivier opzwellend om zich daar voort te planten.
2. VIBNA: Vereniging van Industriële Bedrijven van Noord-Antwerpen.

Fint (uit 'De vissen van Nederland',
Uitgeverij KNNV)

Vervolg van pagina 8 - Opinie

laat zich niet sturen; de Westerschelde heeft al veel ondiep water en wemelt al van de vis. Het storten in deze gebieden is echter een grote aanslag op de visbestanden.

Ik vind wel dat de visserijsector zich duidelijker had moeten laten horen tijdens de discussies over het natuurcompensatieprogramma.

We hebben een slechte beurt gemaakt en een kans laten liggen. Het is ook jammer dat Saeijs ermee stopt bij Rijks-waterstaat. Hij heeft goede ideeën, die voor een deel ook voor de vissers interessant kunnen zijn.

HET VISSERIJBELEID, TE VEEL BEPERKINGEN

Ik heb weinig vertrouwen meer in de Nederlandse overheid. Ik ben jaren bezig geweest met een advocaat om een vergunning te krijgen voor de vangst van verschillende vissoorten. Ik mocht alleen vissen op garnaal. Ik vis nu onder Belgische vlag, zonder beperkingen. Daarom kan ik bijvoorbeeld ook overschakelen op het vangen van tong, nu de garnalen sterk in aantal verminderen. Op zichzelf is het een goede zaak om het vissen op Zeeschelde en Westerschelde te regelen. Het instellen van quota, zoals voorgesteld door Vandenabeele,

is niet verkeerd, mits het maar met verstand gebeurt. De Westerschelde wemelt van de vis en er is slechts een handjevol vissers actief. Er worden ons daarom te veel beperkingen opgelegd. De visserijsector zou zich beter moeten organiseren. Zo ben ik uit ZEVI BEL gestapt, omdat die zich alleen maar inspant voor de grotere vissers, en niet voor de kleinere jongens zoals ik.

ZANDSPIERING, EEN MOOI SYMBOOL VOOR EEN SCHONE SCHELDE

De waterkwaliteit wordt geleidelijk aan beter. Dat merken we ook aan de verschillende vissen die weer in grotere aan-

tallen voorkomen. Als symbool voor een schone Westerschelde zou ik de zandspieling kiezen, die ik als kleine jongen al ving. Ze houden van helder, schoon water. De laatste jaren zijn ze meer en meer verdwenen. Als het baggeren en storten zou verminderen, op een goede manier zou gebeuren en het water schoner wordt, keert de zandspieling vanzelf weer terug. Laat de natuur haar werk maar doen!

Freddie de Rooy, Westerscheldevisser sinds zijn twaalfde:

“Het visserijbeleid – te veel beperkingen, te weinig compensatie.”

Paul Vandenabeele van het Vlaamse Departement voor Leefmilieu, Infrastructuur en Natuur is van mening dat beroepsvisserij op de Zeeschelde en Westerschelde op termijn kan worden toegestaan mits er quota worden ingesteld. Schelde Nieuwsbrief vroeg Freddie de Rooy, Westerscheldevisser in hart en nieren, naar zijn mening over de ontwikkelingen in de visserijsector en het (toekomstig) beleid.

VISSEER OP DE WESTERSCHELDE, EEN VRIJ BEROEP

Ik kom uit een echte vissersfamilie. Sinds mijn twaalfde vis ik, net als mijn broer, op de Westerschelde, voornamelijk op tong en garnalen. In het begin was het beroep van Westerscheldevisser nog heel vrij, maar tegenwoordig is het door alle administratieve bijkomstigheden en beperkingen veel minder aantrekkelijk geworden. Zo ben ik voor een groot deel van mijn tijd boekhouder. De Westerschelde is een prachtig water om op te vissen. Het wemelt er ook van de vis. De laatste jaren tref ik weer verschillende soorten aan die zich een tijd lang minder lieten zien. Ook vang ik weleens exotische vissen die niet van oudsher in de Schelde voorkomen.

BAGGEREN EN STORTEN, VERKEERDE LOCATIES

De laatste vier jaar nemen mijn vangsten en ook die van andere vissers duidelijk af. Met name de garnalen verdwijnen, vooral in de buurt van plaatsen waar bagger-

specie wordt gestort. Jonge vissen en garnalen worden bedolven onder het materiaal en leggen het loodje. Er is weliswaar overleg geweest met Rijkswaterstaat over de keuze van de stortlocaties, maar er kan meer rekening worden gehouden met onze belangen. Zo is er een locatie afgevalen waar zich een diepe put bevindt. In mijn ogen een ideale plaats voor het storten van specie. Een nabijgelegen ondiepwatergebied wordt daarentegen volgestort! Met andere woorden: de bagger- en stortwerken bedreigen de kraamkamerfunctie van de Westerschelde.

NATUURCOMPENSATIE NIET VOOR DE VISSERS

Het belang van het verdiepen van de Westerschelde voor de haven van Antwerpen is groot. Ik ben er ook niet op tegen. Wat ik niet kan begrijpen is dat er 66 miljoen gulden aan natuurcompensatie wordt uitgegeven, zonder het belang van de vissers erbij te betrekken. Onze vangsten lopen terug, en we worden hiervoor

niet gecompenseerd. Daarom heb ik een brief geschreven naar de verantwoordelijke Belgische, Vlaamse en Nederlandse overheden. Vlaanderen heeft als reactie onderzoek uitgevoerd naar de effecten van stortwerkzaamheden op de visstand. De conclusie is, dat baggerwerken funest zijn voor vissen en garnalen. Een aantal Westerscheldevisserij verzamelt nu de vangstgegevens om deze aan de Belgische minister Pinxten te overhandigen ter onderbouwing van een schadeclaim. Overigens heb ik al binnen twaalf dagen een reactie ontvangen van Pinxten. Kennelijk is de Belgische overheid beter georganiseerd dan de Nederlandse.

DE NATUUR VALT NIET TE STUREN
Studies van Rijkswaterstaat zeggen dat ook de visserij kan profiteren van ‘meer ruimte voor de rivier’. Het zou de kraamkamerfunctie van de Westerschelde vergroten. Ik geloof hier niet in. De natuur

Vervolg op pagina 7

COLOFON

De Schelde Nieuwsbrief is een gezamenlijke Nederlands-Vlaamse kwartaaluitgave van het Schelde InformatieCentrum. De nieuwsbrief valt onder verantwoordelijkheid van de in het Bestuurlijk Overleg Westerschelde deelnemende organisaties, de Administratie Waterwegen en Zeewezen, AMINAL afdeling natuur (ecologisch impulsgebied Schelde-Dender-Durme) en het Instituut voor Natuurbehoud. Deze uitgave wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van het Europese Unie LIFE project MARS. De in de nieuwsbrief gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de deelnemende organisaties.

SCHDELDE INFORMATIECENTRUM
Coördinator: Bert van Eck
Grenadierweg 31
4338 PG Middelburg

CORRESPONDENTIEADRES
Postbus 8039
4330 EA Middelburg
Telefoon (0118) 672293
Fax (0118) 651046
E-mail:
SIC@RIKZ.RWS.MINVENW.NL

**Schelde InformatieCentrum
op Internet**
<http://waterland.net/sic/>

CORRESPONDENTIEADRES BELGIË
Ecologisch Impulsgebied
Schelde-Dender-Durme
Copernicuslaan 1 bus 7
2018 Antwerpen
Telefoon 03 224 62 50
Fax 03 224 60 87

REDACTIE
Willy Graré, Wim de Haan,
Ludo Hemelaer, Maurice
Hoffmann, Karen Kroese,
Frans van Pelt, Marja Plugge,
Leo Santbergen en Ed Stikvoort

EINDREDACTIE
Ingrid Renirie, Ineke de Groot

FOTOGRAFIE/ILLUSTRATIES
M. Hoffmann, K. van Looy,
P. Nicolai, E. Stikvoort, C. Strijd,
St. Uitgeverij KNNV, Van der
Endt-Louwerse B.V.

VORMGEVING EN PRODUCTIE
ADZ, Vlissingen

OPLAG
2500

OVERNAME VAN ARTIKEL
Overname van artikelen is
mogelijk met bronvermelding en
na toestemming van de redactie.

ISSN 1382-9513